

Eduskunnan lakivaliokunnalle

Lakivaliokunta on pyytänyt minulta lausuntoa hallituksen esityksestä 117/2020 laiksi väliaikaisesta poikkeamisesta osakeyhtiölaista, osuuskuntalaista, yhdistyslaista ja eräistä muista yhteisölaeista ovid-19-epidemian leviämisen rajoittamisesta. Pyydettyinä lausuntona esitän seuraavan.

Keskityn lausunnossani yhdistyksiä koskevaan väliaikaissääntelyyn.

Pidän lakiehdotusta perusteltuna koronan toisen aallon vuoksi. Huomioni koskevat eräitä yksityiskohtia ja nekin lähinnä perusteluista.

Oma kysymyksensä on, miten pitkälle lain voimassaolo ulotetaan. Väliaikaissääntely on tarpeen niin kauan kuin koronaviruksen toinen aalto tai sitä seuraavat aallot vaikeuttavat merkittävästi normaalien fyysisten kokousten järjestämistä. Toiselta puolen väliaikaissääntelyn ulottaminen aikaan, jolloin pandemia on hellittänyt, ei ole aivan ongelmattonta. Se näet mahdollistaa yhdistyksen hallitukselle valtuuksia, joita sillä ei kenties omien sääntöjensä perusteella ole. Kysymys on kuitenkin väliaikaissääntelystä, jonka ei tulisi olla voimassa pidempään kuin on tarpeen.

Mikä on sopiva väliaikaissääntelyn voimassaoloajan pituus, ei ole tässä vaiheessa kenenkään varmasti arvioitavissa. Itse en ulottaisi sitä tässä vaiheessa vuoden 2021 kesäkuun loppuun vaan tyytyisin lyhyempään kesto.

Perustelujen mukaan yhdistyksissä on oltu tyytyväisiä väliaikaisen lain mahdollistamaan etäosallistumiseen. Tämä pitää varmasti paikkansa. Eri aisa on, että etäyhteyden järjestämisessä on menestytty vaihtelevalla tavalla.

Lakiehdotuksessa köytetään rinnakkain sanoja yhdistys ja järjestö. Tämä on tarpeellonta. Virallisasiakirjassa olisi syytä puhua vain yhdistyksestä. Puhuminen kahdesta yhdistyksen vuosikokouksesta, niin kuin esityksessä on tehty, ei liioin ole tavanmukaista.

Hallituksen esityksessä on katsottu, että hallitus joutuu kokonaisvaltaisesti harkitsemaan kevät- ja syyskokouksen yhdistämistä. Tässä ei kuitenkaan ole merkittävä ongelma. Jos yhdistyksessä on sääntöjen mukaan pidettävä (yhdistyksen tai valtuutettujen) kevät- ja syyskokous ja jos kevätkokous on jäänyt kuluvan vuoden osalta pitämättä koronan vuoksi (tai muutenkin), hallitus voi ongelmitta yhdistää

nämä kokoukset vuoden 2020 loppupuolella. Ongelmia voi sen sijaan syntyä siitä, jos tätä ei tehdä. Tämä olisi syytä mainita valiokuntamietinnössä.

Hallituksen esityksen perusteluissa on kerrottu, että yhdistyksen hallitus voi asettaa asiamiehelle ”sellaisia perusteltuja edellytyksiä, jotka ovat yhdenvertaisuusperiaatteen mukaisia”. Tämä on hiukan mutkikkaasti sanottu. Kysymys on oikeasti kelpoisuusvaatimuksista. Asia ei ole vailla merkitystä. Perustelujen ideana on ilmeisesti se, että kun hallitus voi sallia asiamiehen käytön, se voi myös asettaa kelpoisuusvaatimuksia. Näin onkin asian laita silloin, kun kyse on yhdistyksen sääntöihin perustuvasta asiamiehen käyttämisestä. Väliaikaisen sääntelyn osalta tämä ei ole yhtä selvää. Siksi voisi olla paikallaan, että tästä olisi säännös lakitekstissä.

Hallituksen esityksen perusteluissa on kerrottu, että yhdistyslaki ei nimenomaisesti salli teknistä avustajaa, mutta käytännössä voi esiintyä tilanteita, joissa jäsenellä on tekninen ”digiavustaja”, kun rajoituksen noudattamista ei voida käytännössä valvoa etäosallistumisessa. On syytä todeta, että yhdistyksen kokouksessa jäsenellä ei saa olla avustajaa, ellei sitä sallita säännöissä. Etäosallistumisen osalta tilanne on toinen. Kysymys ei ole siitä, voidaanko teknisen avustajan käyttöä valvoa vai ei. Suurten ja hyvin resurssoitujen yhdistysten etäkokouksissa on järjestetty teknistä tukea, jota on myös jouduttu runsaasti käyttämään. Kyse ei ole siitä, ettei tätä voida estää, kun sitä ei voida valvoa.

Helsingissä 5.9.2020

Heikki Halila

siviilioikeuden professori (emeritus)